Pamięci byłych więźniów niemieckiego nazistowskiego obozu dla polskich dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi

Władysław Jakubowski (1930–2025)

Władysław Jakubowski przyszedł na świat 27 maja 1930 r. we wsi Służewo (obecnie pow. aleksandrowski, woj. kujawsko-pomorskie). W miejscowości tej spędził swoje dzieciństwo. W 1939 r. jego dotychczas spokojne życie zakłócił wybuch II wojny światowej. W 1944 r. niemieckie władze okupacyjne aresztowały jego rodzinę i w ramach akcji wysiedleńczej trafił przez Poznań i Linz do Łodzi. Tu został osadzony wraz z rodziną w Centralnym Obozie Przesiedleńczym (niem. Durchgangslager I der Umwandererzentralstelle Posen, Dienststelle Litzmannstadt), znajdującym się przy obecnej ul. Łąkowej 4. Tam zapewne miał oczekiwać na dalszą decyzję dotyczącą swojej osoby. Od 1941 r. miejsce to coraz mniej spełniało funkcję obozu przesiedleńczego, a coraz bardziej miejsca filtracyjnego, skąd wybierano osoby do pracy przymusowej na terenie Rzeszy. Pracowały tam także komisje szukające osób zdradzających cechy aryjskie. Wybranych zazwyczaj kierowano na dalsze badania. Jeszcze w tym samym roku Władysław Jakubowski podjął próbę ucieczki, niestety został złapany i za ten czyn 23 lipca 1944 r. osadzono go w obozie dla dzieci polskich przy ul. Przemysłowej 34 (niem. Polen-Jugendverwahrlager der Sicherheitspolizei in Litzmannstadt). Jak większość więźniów po obowiązkowej rejestracji i wydaniu stroju został przydzielony do jednego z baraków mieszkalnych oraz komanda pracy. Władysław pracował w zakładzie szewskim i przy pracach porządkowych na terenie obozu. Opuścił go 18 lub 19 stycznia 1945 r. po ucieczce niemieckiej załogi spowodowanej zbliżaniem się Armii Czerwonej do miasta. Pobyt w obozach odcisnął piętno na jego zdrowiu, którego w pełni do końca życia nie odzyskał. Mimo przeciwności losu udało mu się ukończyć studia prawnicze na Uniwersytecie Łódzkim. Był zaangażowany do końca życia w walkę o godne upamiętnienie miejsca obozu. Uczestniczył aktywnie w zjazdach byłych więźniów organizowanych przez Muzeum Dzieci Polskich – ofiar totalitaryzmu. Zmarł 30 kwietnia 2025 r. Spoczął na cmentarzu parafialnym kościoła pw. św. Józefa Oblubieńca NMP przy ul. Libelta w Inowrocławiu 10 maja 2025 r.

Jan Jaskot (1932–2025)

Na świat przyszedł 6 grudnia 1932 r. w Wieluniu (pow. wieluński, woj. łódzkie). Aresztowano go w miejscu zamieszkania i w tamtejszym areszcie przesłuchiwano. Wraz ze starszymi dziećmi niedługo po zatrzymaniu przewieziony został do więzienia policji kryminalnej na ul. Kilińskiego 152 (niem. Polizeigefängnis, Buschline 152). Jako młodocianego wytypowano go do jednego

z pierwszych transportów do nowo utworzonego obozu dla dzieci polskich przy Przemysłowej 34 (niem. Polen-Jugendverwahrlager der Sicherheitspolizei in Litzmannstadt). Początkowo pracował przy pracach budowlanych na jego terenie, potem w warsztatach m.in. iglarni, gdzie prostowano igły włókiennicze. Niewykonanie normy bądź uszkodzenie produktu wiązało się z karaniem i biciem więźniów. Iglarnia uchodziła za jedną z najcięższych robót na terenie obozu. Niestety warunki sanitarne, ciężka praca i głód przyczyniały się do wysokiej zachorowalności więźniów na wszelkiego rodzaju choroby. Pobytu w obozowej izbie chorych nie uniknął także Jan Jaskot, był tam świadkiem agonii współwięźniów. Przebywał w obozie do końca jego funkcjonowania. 18 lub 19 stycznia 1945 r. opuścił katownię, ale ze względu na stan zdrowia nie mógł powrócić do Wielunia i przez kilka tygodni zajmowała się nim jedna z łódzkich rodzin. Po rekonwalescencji powrócił do rodzinnej miejscowości i tam spotkał się z młodszymi braćmi. Niestety rodzice nie żyli, a w związku z brakiem krewnych, którzy mogliby się zaopiekować chłopcami, do ukończenia pełnoletności Jan umieszczany był w kolejnych sierocińcach i zakładach wychowawczych. W wyniku tych działań został rozdzielony z braćmi, jednego z nich adoptowała nieznana mu rodzina. Stracili w ten sposób kontakt na zawsze. Jan Jaskot zmarł 12 sierpnia 2025 r. Spoczął na cmentarzu w Owińskach (pow. poznański, woj. wielkopolskie).

Krystyna Lewandowska-Wieczorkowska (1930–2025)

Krystyna Lewandowska urodziła się 6 marca 1930 r. w Poznaniu. Była sierotą, którą we wczesnym dzieciństwie zaopiekowała się rodzina. Wychowywano ją w duchu patriotyzmu i miłości do ojczyzny. Nie dziwi więc, iż wszyscy krewni czynnie zaangażowali się w działalność konspiracyjną. Uczestniczyła w niej także Krystyna, przyjmując pseudonimy „Stokrotka" i „Hajduczek". Niestety cała rodzina za swoją działalność w 1943 r. została aresztowana i wywieziona do niemieckich obozów. Krystyna trafiła do Łodzi i osadzono ją w obozie dla dzieci polskich przy ul. Przemysłowej 34 (niem. Polen-Jugendverwahrlager der Sicherheitspolizei in Litzmannstadt). Pracowała tam m.in. w pralni, gdzie prała bieliznę dla żołnierzy Wehrmachtu. Warunki sanitarne, głód i ciężka praca, doprowadziły do skrajnego wyczerpania jej młodego organizmu i częstych chorób. Obóz opuściła 18/19 stycznia 1945 r. po ucieczce jego załogi. Przez kilka dni tułała się po opuszczonych domach w styczniowym mrozie, bojąc się osób dorosłych. Dopiero 24 stycznia 1945 r. została umieszczona w domu dziecka Miejskiego Pogotowia Opiekuńczego na ul. Kopernika, skąd powróciła do Poznania. Opiekę nad nią sprawowała matka chrzestna. Krystyna całe swoje dorosłe życie poświęciła na walkę o pamięć o więźniach obozu na ul. Przemysłowej 34. Zmarła 17 kwietnia 2025 r. Pochowana została na cmentarzu parafialnym kościoła pw. Matki Boskiej Bolesnej w Gdyni.

Sławoj Romuald Maciejewski 1936–2025

Sławoj Romuald Maciejewski na świat przyszedł 20 lipca 1936 r. w Środzie Wielkopolskiej (pow. średzki, woj. wielkopolskie) w rodzinie powstańców wielkopolskich. Od początku wychowywany był w duchu patriotyzmu i miłości do Ojczyzny, z tego względu otrzymał imię na cześć ówczesnego premiera gen. Felicjana Sławoja Składkowskiego. Ojca aresztowano na początku okupacji i wywieziono do Rzeszy, gdzie w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen-Oranienburg został zamordowany w lutym 1945 r. Niedługo po aresztowaniu ojca, wraz z matką i rodzeństwem Sławoj został wysiedlony i w czerwcu 1940 r. osadzony w obozie przesiedleńczym w Konstantynowie Łódzkim (niem. Durchgangslager Konstantinow), skąd matkę skierowano do KL Ravensbrück, a jego z rodzeństwem zaś do obozu dla dzieci polskich przy ul. Przemysłowej 34 (niem. Polen-Jugendverwahrlager der Sicherheitspolizei in Litzmannstadt). Opuścił go 18/19 stycznia 1945 r., po ucieczce załogi. Niestety koniec wojny nie zakończył cierpień Sławoja. Po powrocie w rodzinne strony dowiedział się o śmierci ojca, matka zaś cztery dni po dotarciu do domu zmarła. On sam cierpiał z powodu stale odnawiającej się rany nogi, której nabawił się w wyniku ostrzału kolumny ewakuacyjnej ludności przez Luftwaffe we wrześniu 1939 r. Dzięki staraniom rodziny i lekarzy udało mu się po wojnie uniknąć amputacji. Mimo przeciwności losu ukończył Wydział Lekarski Akademii Medycznej w Poznaniu w 1963 r., w 1967 zaś uzyskał specjalizację z zakresu ginekologii i położnictwa. Większość swojej kariery zawodowej poświęcił pracy w II Klinice Chorób Kobiecych i Położnictwa Akademii Medycznej w Poznaniu, funkcjonującej pod różnymi nazwami. W 2003 r. uzyskał stopień doktora nauk medycznych. Zmarł 19 sierpnia 2025 r. Pochowany został na cmentarzu parafialnym kościoła pw. św. Michała Archanioła i Wniebowzięcia NMP w Poznaniu 23 sierpnia 2025 r. Niemalże do końca życia pozostawał aktywny zawodowo.

Jakub Parol
Muzeum Dzieci Polskich – ofiar totalitaryzmu